

ความเป็นมาของปัญหา

เป็นที่ทราบกันดีว่า ขณะนี้ประเทศไทยกำลังอยู่ในระหว่าง "ยุคพัฒนา" รัฐบาลกำลังเร่งรัดพัฒนาประเทศทุกวิถีทาง โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจและสังคม และความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจะมีขึ้นไม่ได้ ถ้าไม่มีการพัฒนาการศึกษาเป็นเบื้องต้น และควบคู่กันไม่กับการพัฒนาเศรษฐกิจด้วย ในทำนองเดียวกัน ประสิทธิภาพทางการศึกษาของชาติจะมีไม่ได้ถ้าไม่มีการพัฒนาครู ทั้งนี้เพราะตามมติครูดี นักเรียนย่อมมีโอกาสที่จะดีไปด้วย แต่ถ้ามีครูไม่ดี นักเรียนไม่มีโอกาสที่จะดีได้เลย¹

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าเสียดายที่ในประเทศไทยยังไม่มีการประเมินผลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของครูที่แท้กันเป็นวิชาการจริง ๆ ทั้ง ๆ ที่ควรจะทำอย่างยิ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขาดปัจจัยหลายอย่าง อาทิ ขาดผู้มีความรู้และสนใจในเรื่องนี้อย่างแท้จริงประการหนึ่ง หรือแม้จะมีผู้มีความรู้และสนใจในเรื่องนี้มาก แต่บุคคลเหล่านั้นไม่มีเวลาพอที่จะอุทิศเวลาให้แก่เรื่องนี้ประการหนึ่ง และที่สำคัญก็คือ เรายังขาดเครื่องมือที่เชื่อถือได้เพื่อใช้สำหรับกรณีนี้

จากมูลเหตุเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงคิดว่า ถ้าจะทำการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งเครื่องมือที่มีความเชื่อถือได้ก็พอสมควร เพื่อใช้สำหรับวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาทาในชั้นเรียนของครูกับนักเรียน คงจะเป็นประโยชน์ต่อการประเมินผลประสิทธิภาพของครู และเป็นประโยชน์ต่อการนิเทศการศึกษาของเราได้อย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมทางวาทาในชั้นเรียนจัดว่าเป็นกิจกรรมหลักในการสอน² Budd ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า "ประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ของเวลาในชั้นเรียนเป็นเวลาของพฤติกรรมทางวาทาระหว่างครูกับนักเรียนทั้งสิ้น"³ และจากผลการวิเคราะห์พฤติกรรมในชั้นเรียนของ

¹ กอ สวัสดิ์พานิชย์, ทร. "คำบรรยายวิชาสัมมนาปัญหาการศึกษาของไทยส่วนรับนิสิตชั้นปริญญาโท คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคต้น ปีการศึกษา 2511 พ. ศ. ๒๕๑๑" จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

² Bruce J. Biddle and William J. Ellena (ed.), Contemporary Research on Teacher Effectiveness (New York: Holt, 1964), p. 129

³ Nathan Budd (ed.), Assessment of Teacher Competencies. (Kansas State Teachers College of Emporia, 1964), p. 104

ครูกับนักเรียน จะสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของครูไคคังที่ Biddle และ Eilna กล่าวไว้ความ
ว่า ----จากปฏิกริยาที่นักเรียนแสดงออกเพื่อตอบโต้พฤติกรรมของครูย่อมจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นประสิทธิภาพของครูไคโดยทางอ้อม⁴ ควบเหคุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกทำการวิจัยในหัวข้อ
"การวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของครูกับนักเรียน"

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ความมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนาเครื่องมือที่จะใช้สำหรับวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของครูกับนักเรียน โดยมุ่งหาความเชื่อถือได้ (Reliability) ของเครื่องมือ
2. เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของครูกับนักเรียนโดยส่วนรวมและในแต่ละสายวิชา
3. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะพฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของครูกับนักเรียนระหว่างสายวิชาต่าง ๆ

ข้อสมมุติเบื้องต้น (Assumptions)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสมมุติเบื้องต้นว่า

1. พฤติกรรมทางวาจาเป็นพฤติกรรมหลักของชั้นเรียน และมีลักษณะเป็นปฏิกริยาโต้ตอบระหว่างครูกับนักเรียน
2. พฤติกรรมทางวาจาของครูในชั้นเรียน มีลักษณะเป็นการใช้อิทธิพลทางตรง (Direct Influence) และการใช้อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Influence) ซึ่งต่างก็มีความสำคัญต่อการเรียนรู้
3. พฤติกรรมทางวาจาของครูเป็นตัวอย่าง (Representatives) ของพฤติกรรมโดย

---

⁴Op. cit., pp. 12-13.

ส่วนรวมของครู

4. พฤติกรรมทางวาทาในชั้นเรียนของครูกับนักเรียน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพทางการสอน
5. พฤติกรรมทางวาทาเป็นสิ่งที่สามารถจะสังเกตและบันทึกได้
6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความแม่นยำ (Validity) สูง

ขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากร ประชากรที่ใช้ในโครงการวิจัยครั้งนี้คือครูและนักเรียนในชั้นเรียน โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2511 ในสาขาวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งตรงกับชั้นวิชาที่ใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการสังเกตและการบันทึกข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งวิจัยเฉพาะพฤติกรรมทางวาทาที่เป็นปฏิสัมพันธ์ตลอดระหว่างครูกับนักเรียนในชั้นเรียน

การสุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ตัวแทนของประชากรที่อยู่ในขอบข่ายของการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญที่ว่า กลุ่มตัวอย่างนี้จะต้องเป็นตัวแทนของประชากรในเรื่องระดับชั้นและสาขาวิชา

เครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ก็เช่นเดียวกับที่จะใช้พฤติกรรมทางวาทาในชั้นเรียนของครูกับนักเรียน ซึ่งสรุปและคัดลอกมาจาก Summary of Categories for Interaction Analysis ของ Ned A. Flanders.

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพร้อมด้วยเพื่อนร่วมงานอีก 1 คน นำเครื่องมือไปสังเกตชั้นเรียนและบันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติที่เหมาะสม กล่าวคือ วิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือจากการหาค่า $\frac{P_o - P_e}{1 - P_e}$ และวิเคราะห์พฤติกรรมในชั้นเรียนโดยการหาความถี่ หรือบด และหาอัตราส่วน

ความสำคัญของปัญหา

ผู้วิจัยคาดว่า การวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของครูกับนักเรียนครั้งนี้จะเป็นแนวทางที่จะได้เครื่องมือที่ความเชื่อถือได้คือพอสมควรในการวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของครูกับนักเรียน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยขั้นต่อไปในเรื่องเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางการสอน (Teacher effectiveness) และคุณลักษณะ (Characteristics) ของครู นอกจากนี้ ผลของการวิจัยครั้งนี้ยังชี้ให้เห็นแนวโน้มของพฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของครูกับนักเรียนในสายวิชาต่าง ๆ ด้วย

คำจำกัดความ

เนื่องจากคำบางคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีความหมายแตกต่างจากที่ใช้กันโดยทั่วไป ผู้วิจัยจึงให้คำจำกัดความของคำเหล่านั้นดังนี้

พฤติกรรมทางวาจา (Verbal Behavior) หมายถึง การแสดงออกทางวาจาของครูกับนักเรียนที่ใช้เป็นสื่อความหมายระหว่างกัน ได้แก่ การพูด การอ่านออกเสียง และการแสดงลักษณะอาการอย่างอื่นที่ใช้สื่อความหมาย เช่น การพยักหน้า การสั่นศีรษะ ทั้งนี้ไม่รวมถึงพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกเพื่อใช้สื่อความหมายระหว่างนักเรียนด้วยกัน เว้นแต่จะทำได้เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของครู

อิทธิพลทางตรง (Direct Influence) หมายถึง พฤติกรรมทางวาจาที่ครูแสดงออกมาแล้วทำให้นักเรียนต้องแสดงพฤติกรรมตอบสนองไปในลักษณะที่ครูต้อง

การโดยไม่มีทางเลือกเป็นอย่างอื่น ได้แก่การบรรยาย การออกคำสั่ง และการตีตื้นว่ากล่าวหรือสั่งสอนอบรม

อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Influence) หมายถึงพฤติกรรมทางวาจาที่ครูแสดงออกมาแล้วนักเรียนสามารถจะแสดงพฤติกรรมตอบสนองไปในลักษณะใดก็ได้ เช่น การยอมรับความรู้สึก การยกย่องชมเชยหรือการให้กำลังใจ การยอมรับฟังความคิดเห็น และการตั้งคำถาม

การยอมรับความรู้สึก (Acceptance of Feelings) ครูจะแสดงการยอมรับความรู้สึกของนักเรียน ถ้าครูพูดในทำนองที่แสดงว่าครูเข้าใจว่านักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร ครูไม่ตำหนิหรือลงโทษนักเรียนเนื่องจากการมีความรู้สึกดังกล่าว เพราะนักเรียนย่อมมีสิทธิที่จะมีความรู้สึกเป็นประการใดก็ได้ คำพูดทำนองนี้อาจแสดงออกมาในลักษณะของการยอมรับหรือขยายความรู้สึกของนักเรียน

อนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าว อาจเป็นความรู้สึกในอดีตที่ผ่านการท้าวความถึงหรือความรู้สึกที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือเป็นความรู้สึกที่ผ่านการท้าวความไวล่วงหน้าว่าจะต้องเกิดขึ้นในอนาคตก็ได้

การยกย่องชมเชยหรือการให้กำลังใจ (Praise or Encouragement) ได้แก่คำพูดชวนชื่นเพื่ออันคล้ายควาชื่นชมยินดี แต่ทั้งนี้คำพูดนั้นจะต้องไม่เป็นการถูกคามหรือทำให้ใครคนหนึ่งต้องอับอายขายหน้า โดยปรกติคำชมมักจะเป็นคำสั้น ๆ เช่น "ดี", "โอ", "ถูก" ฯลฯ บางครั้งครูอาจจะพูดในทำนองว่า "ครูชอบอย่างนี้นักเรียนทำ" ส่วนคำพูดที่เป็นการให้กำลังใจก็มีลักษณะคล้าย ๆ กับคำชมเชย เช่น "ต่อไปซิ", "ไหนลองทำต่อไปซิ" หรือ "ไหนลองพูดต่อไปซิ" หรือ "ฮือ แล้วไง"

การยอมรับฟังความคิดเห็น (Accepting Ideas) เมื่อนักเรียนเสนอแนะขึ้นมา ครูอาจจะเรียบเรียงคำพูดของนักเรียนเสียใหม่เพื่อให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น หรืออาจจะสรุปความคิดเห็นจากคำพูดของนักเรียนโดยครู

อาจจะพูดว่า "อืม เป็นความคิดที่เข้าที่ที่เกี่ยว ครูเข้าใจว่านักเรียน
หมายความว่าอะไร" ฯลฯ

การตั้งคำถาม (Asking Questions) หมายถึง เจาะคำถามที่ครูตั้งขึ้นโดยต้องการ
คำตอบจากนักเรียน ซึ่งอาจจะเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบในวงจำกัด
เช่น คำถามที่ต้องการคำตอบเพียงว่าถูกหรือผิด หรือ คำถามชนิดที่ว่า
สองบวกสองเป็นเท่าไร? เป็นต้น หรืออาจเป็นคำถามแบบกว้างๆ
โดยที่ผู้ตอบมีสิทธิ์ที่จะตอบ และแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นได้อย่าง
เต็มที่ เช่น "สุดสัปดาห์นี้เราควรจะทำอะไรดี" เป็นต้น

การบรรยาย (Lecture) เป็นพฤติกรรมทางวาจาที่ครูใช้เพื่อให้รายละเอียด ข้อเท็จ
จริง ความคิดเห็น ตลอดจนแนวความคิดแก่นักเรียน โดยการอธิบายหรือ
ตั้งคำถามชนิดที่ไม่ต้องการคำตอบจากนักเรียน (ทำนองครูถามเองตอบ
เอง) ประถมบ้างก็ได้

การออกคำสั่ง (Giving Directions) หมายถึง คำพูดในทำนองให้คำแนะนำ การ
บังคับ หรือออกคำสั่งให้นักเรียนปฏิบัติตาม

การติเตียนวาทกล่าวหรือสั่งสอนอบรม (Criticizing or Justifying Authority)
หมายถึงคำพูดที่แสดงถึงการติเตียน หรือว่ากล่าวโดยหวังที่จะให้นักเรียน
เปลี่ยนพฤติกรรมจากสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาไปสู่สิ่งที่ครูต้องการ การกล่าว
กล่าวควยเสียงอันดังรวมทั้งการพูดอ้างถึงอำนาจหน้าที่ครูว่าที่ครูต้องทำ
เช่นนั้นเพราะอะไร

นักเรียนพูดเพื่อตอบสนองคำพูดของครู (Student Talk-Response) เป็นการพูดของ
นักเรียนเพื่อตอบสนองคำพูดของครู โดยครูเป็นคนพูดนำขึ้นก่อน คำพูดของ
นักเรียนดังกล่าว อาจจะพูดเพื่อตอบคำถามของครู หรือพูดเพื่อตอบสนอง
คำสั่งของครู

นักเรียนพูดขึ้นเอง (Student Talk-Initiation) โดยทั่วไปการพูดชนิดนี้จะสังเกต
ได้จากการที่นักเรียนยกมือขึ้นเพื่อขออนุญาตพูดหรือตั้งคำถาม ก่อนที่ครูจะ

ให้โอกาสแก่นักเรียนคนนั้นเป็นผู้พูด และการพูดหรือการตอบคำถามที่นักเรียนแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็น ตลอดจนข้อเสนอแนะส่วนตัวลงไปด้วย

ความเงียบหรือความสับสน (Silence or Confusion) หมายถึงการหยุดชะงัก ความเงียบชั่วขณะหนึ่ง และระยะที่เกิดความสับสนของการสื่อความหมาย ในชั้นเรียนจนกระทั่งผู้สั่งเกิดการสอนไม่สามารถจะเข้าใจได้

การกระตุ้น (Motivation) หมายถึงการที่ครูพยายามแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อให้นักเรียนเกิดความอยากหรืออยากเรียน ได้แก่การยอมรับความรู้สึก การยกย่องชมเชย หรือการให้กำลังใจ และการยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน

การควบคุมพฤติกรรม (Control) หมายถึงการที่ครูพยายามแสดงพฤติกรรมเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักเรียนให้คงแสดงออกในลักษณะที่ครูต้องการ เท่านั้น เช่น การออกคำสั่ง และการตีเคียนว่ากล่าว หรือสั่งสอนอบรม

II ค่าของ r เป็นดัชนีที่ชี้ให้เห็นว่าผู้สั่งเกิดการสอนสองคน มองและจดบันทึกพฤติกรรมอย่างเดียวกันได้ตรงกันมากน้อยเพียงใด หรืออาจกล่าวได้ว่า ค่าของ r คือค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเชื่อถือได้ (Reliability) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนั่นเอง ถือกันว่าเครื่องมือจะมีความเชื่อถือได้พอสมควร ถ้า r มีค่าประมาณ 0.5 ถึง 0.6 ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือจะมีมากถ้า r มีค่าประมาณ 0.7 ถึง 0.9 และความเชื่อถือได้ของเครื่องมือจะมีมากที่สุด ถ้า r มีค่า เท่ากับ 1 ซึ่งแสดงว่าผู้สั่งเกิดการสอนสองคนมองและจดบันทึกพฤติกรรมอย่างเดียวกันในเวลาเดียวกันได้ตรงกันทุกประการ.

ลำดับชั้นของการเสนอข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ จะมีการเสนอข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

บทที่ 1 เสนอความเป็นมาของปัญหา ความมุ่งหมายของการวิจัย ข้อสมมุติเบื้องต้น ขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย ความสำคัญของปัญหา ค่าจำกัดความ และลำดับชั้นของการเสนอข้อมูล ในบทที่ 2 กล่าวถึงผลงานค่านการเขียนและงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง สำหรับวิธีดำเนินการวิจัย และวิธีวิเคราะห์ข้อมูลโคบละเอียดคนั้น ได้เสนอไว้ในบทที่ 3 บทที่ 4 เสนอผลการวิจัย ส่วนการสรุปการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ นั้น ได้เสนอไว้ในบทที่ 5.